

“Ungdomar kan utbilda sig, men i min ålder är det en annan sak. Jag är inte rädd för att flytta om det finns en chans att få jobb, men var skulle jag jobba?”

Irma Dinamarca, bilmontör på Saab sedan 1975.

Så länge linan rullar och alla jobbar är det bra, men så fort den stannar börjar man att fundera, säger Irma Dinamarca.

Hennes blick försvinner iväg någonstans på andra sidan lekplatsen utanför köksfönstret.

Det är torsdag och en vecka har gått efter Saabs besked om att 750 personer varslas på fabriken i Trollhättan. Än så länge finns inga listor på drabbade eller turordningsförhandlingar, bara ett försiktigt diskuterande mellan fack och arbetsgivare om hur en framtida organisation ska se ut.

Irma Dinamarca är hemma från jobbet som kvalitetskontrollant. På Saab står maskinerna stilla. Sedan i höstas har fabriken infört stoppdagar när antalet beställda bilar inte är tillräckligt högt.

– Den senaste veckan har vi gjort ungefär 200 bilar. Förut kunde vi vara uppe i 500 bilar om dagen, säger hon.

SJÄLV HAR Irma Dinamarca jobbat på fabriken i 34 år. Hon kom till Sverige från Chile i december 1974. I januari 1975 hade hon fått jobb på ett Saab som hungrade efter arbetskraft.

– De bjöd hit oss i en minibuss, visade arbetsplatsen, ställen att bo på och alla vackra platser runt slussarna. Vi bestämde oss med en gång.

På den tiden behövde man inte kunna så mycket, säger hon. Efter 240 timmars obligatorisk svenskundervisning var det bara att börja på Saabs måleri. Kommunikationen med arbetskamraterna och äldsta dotterns dagmamma gick med hjälp av ett lexikon.

– Då kunde man bestämma över sin arbetstid. När barnen var små jobbade jag var tredje dag, sedan sex timmar om dagen. Nu finns det inga alternativ, alla måste jobba dagskift.

Det är mycket som har blivit annorlunda. Arbetsredskapen har blivit bättre och mer ergonomiska, men tempot har också drivits upp. Under General Motors välde har arbetet blivit alltmer standardiserat. Det hjälper för att undvika fel, men ibland kan det kännas lite överdrivet, säger Irma Dinamarca och berättar om hur arbetarna när som helst kan bli förhörda på GM:s principer, ”de fem S:en”. Städning, standardisering, stolthet...

– Det är som att plugga mattetabellen. Men alla har inte huvud för att lära sig sådant. Och man undrar ju om det kommer att spela roll när det bestäms vilka som får gå och inte.

SENAST SOM TROLLHÄTTAN fyllde alla tidningars ekonomisidor var 2004. Då ställde GM till med tvekamp mellan Saabfabriken och de tyska kollegorna på Opel i Rüsselsheim.

Irma Dinamarca säger att hon önskar att Saab ska finnas kvar även om hon själv skulle bli av med sitt jobb. Försvinner Saab från Trollhättan är

Bara en kunde vara kvar, saades det. Vilken det skulle bli berodde på vad GM erbjöds. Kommuner, fack och regeringar både i Sverige och Tyskland tog i allt vad de kunde och bjöd över – eller under – varandra.

I en artikel i Arbetaren från den tiden

tyckte Irma Dinamarca att varken Trollhättanarbetarna eller de i Rüsselsheim hade vunnit matchen. Snarare hade arbetarna på båda platser förlorat.

Fyra år senare, hösten 2008, kom krisen tillbaka. Denna gången är det ännu värre, säger hon.

– Så här illa har det inte varit sedan 1993, när Saab sade upp folk och jag var arbetslös i åtta månader innan jag fick börja jobba igen.

I DESSA KRISTIDER har orden om en globaliserad värld upprepats till leda, men sällan